

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Кафедра педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Тамара ЯНЧЕНКО

_____ (підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Етнопсихологія

(назва навчальної дисципліни)

ОС «Бакалавр»

галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальності/за освітньою програмою **054 Соціологія**

I курс, II семестр

2023/2024 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

Протокол № ____ від _____ 2023 року.

Розробник Третяк О.С., професор кафедри педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

1. ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рік підготовки: 1 Семестри: 2	Лекції (теоретична підготовка): 20 Практичні: 10
Кількість кредитів ECTS: 3	Самостійна робота: 60 Вид контролю: залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить – 33,33 % до 66,66 %

2. Заплановані результати навчання

Метою навчальної дисципліни є розширення знань майбутніх педагогів з питань національно-психологічних властивостей людини, що уособлює певну етнічну культуру, спосіб життя, вдачу (ментальність), а також прагнення розкрити соціально-психологічні механізми творення і розвитку нації та історію становлення галузі знань щодо психічних ознак етносу.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

– розгляд предмету і завдань етнопсихології, їх ролі в системі наукових знань з етнічної, національної психології та формування загальнокультурного сприйняття та розуміння етнічних цінностей;

– розкриття феноменології і сутності етнічної ідентичності, етнічної свідомості, прояву етнопсихологічних особливостей особистості, етнопсихологічні функції культури, чинників, типології і способів розв'язання міжетнічних конфліктів.

Очікувані результати навчання

	<i>Загальні компетентності</i>
ЗК01	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК03	Здатність працювати у команді.
ЗК04	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК06	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК07	Навички міжособистісної взаємодії.
ЗК08	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК09	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК12	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i>	
СК01	Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
СК03	Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
СК05	Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження
СК06	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
СК07	Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефахівців.
<i>Програмі результати навчання</i>	
РН01	Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
РН04	Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
РН06	Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.
РН07	Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.
РН08	Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
РН10	Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.
РН11	Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- особливості національної етносфери;
- специфіку і закономірності розвитку етнічної сфери;
- особливості формування національного характеру;
- специфіку повсякденного життя етносів;

- проблеми формування етнокультурної спільності;
- ритуалізовані форми міжособистісної взаємодії та форми поведінки;
- символіку сімейного стану;
- ритуали шанування та їх соціально-психологічні функції;
- психологічні особливості характеру українців;
- елементи національної ідентичності;
- етнічні стереотипи та психологічний портрет нації;

вміти:

- користуватися методами та прийомами національних ритуалів;
- поширювати національні традиції;
- визначати приналежність людини до тієї або іншої етнічної групи.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ**Тематичний план**

№	Назви розділів і теми	Кількість годин			
		денна форма			
		разом	у тому числі		
Лекції	Практичні заняття		Самостійна робота		
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Етнопсихологія як галузь психологічної науки					
1	Етнопсихологія як наука. Основні напрями етнопсихологічних досліджень	10	2	-	8
2	Етнічна ідентичність та менталітет	14	4	2	8
Розділ 2. Проблема етносу і нації в етнопсихології					
3	Основні статичні характеристики та психічний склад етносу	12	2	2	10
1	2	3	4	5	6
4	Основні етнічні та культурологічні ознаки нації	14	4	2	10
Розділ 3. Вплив культурного середовища на особистість та міжетнічну взаємодію					
5	Світова культура як втілення національної психології народів	18	4	2	12
6	Міжетнічна взаємодія та адаптація до нового культурного середовища	18	4	2	12
	Усього годин	90	20	10	60

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ**Розділ 1. Етнопсихологія як галузь психологічної науки****Тема 1. Етнопсихологія як наука. Основні напрями етнопсихологічних досліджень**

Етнопсихологія як галузь психологічної науки. Зв'язок етнопсихології з іншими науками. Предмет і об'єкт дослідження етнопсихології. Завдання та

функції етнопсихології. Основні категорії етнопсихології: «етнос», «нація», «етнопсихологія», «психологія народів», «етнічна картина світу», «етнічна особистість», «базова особистість», «модальна особистість», «етнічні стереотипи», «етнічні установки», «національний характер», «національна вдача», «національна свідомість», «самосвідомість» та ін. Основні етапи розвитку уявлень про предмет етнопсихології:

1. Стародавній світ і дослідження відмінностей між народами.
2. Європейські вчені про психологію народів (середина XVIII – перша половина XIX ст.).
3. Друга половина XIX ст. – становлення етнічної психології.
4. Етнопсихологічні дослідження у світі та в Україні.
5. Етнічна психологія 20-30-х років XX ст. та її дискредитація.
6. Психологічна сутність основних понять етнопсихології.
7. Основні напрями розвитку сучасної етнопсихологічної науки.
8. Відродження вітчизняної етнопсихології.

Методологічні принципи етнопсихології.

Основні методи етнопсихології: експеримент, метод інтерв'ю як засіб моделювання етнічних ситуацій, бесіди, тести, вивчення продуктів діяльності.

Кроскультурні дослідження в етнопсихології та проблеми їх організації. Основні напрями етнопсихологічних досліджень.

Тема 2. Етнічна ідентичність та менталітет

Поняття «етнічна особистість», «базова особистість», «модальна особистість», «етнічна особистість».

Етнізація. Етапи етнізації.

Психологічні механізми засвоєння соціально-культурної поведінки: наслідування, ідентифікація.

Розвиток і трансформація етнічної ідентичності. Менталітет як світосприймання і ставлення до світу.

Прояв менталітету в звичаях, традиціях.

Соціалізація, інкультурація, культурна трансмісія.

Етнографія дитинства.

Розділ 2. Проблема етносу і нації в етнопсихології

Тема 3. Основні статичні характеристики та психічний склад етносу

Проблема формування етнокультурної спільності. Психологічна характеристика етносу. Умови походження та модифікації етносу. Етнічні стереотипи. Поняття та етапи становлення етнічної ідентичності. Психічний склад етносу. Структурні компоненти психічного складу. К. Юнг про архетипи колективного підсвідомого як основи психічного складу етносу.

Тема 4. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації.

Поняття про національну ідентифікацію. Національна ідея. Національний імідж. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації.

Поняття про національну ідею та шляхи її реалізації. Психологічна суть і зміст національного характеру.

Основні структурні компоненти національного характеру. Діалектика національного та загальнолюдського в національному характері. Фактори розвитку національного характеру.

Д. Чижевський про риси українського національного характеру. Національна свідомість.

Визначення національної свідомості, її головні ознаки.

Мова та національна свідомість етносу.

Етнічна свідомість та самосвідомість. Етнічні стереотипи. Викривлення національних стереотипів.

Етноцентризм, етнопсихози, їх ознаки, причини виникнення.

Націоналізм, шовінізм.

Розділ 3. Вплив культурного середовища на особистість та міжетнічну взаємодію

Тема 5. Світова культура як втілення національної психології народів

Культура як основний чинник диференціації народів.

Суть культури, її етнічні характеристики, типологія і психологія. Вплив історичного розвитку, геополітичних факторів, релігії, економічного розвитку на культурні традиції етносу.

Національні ідеї. Цінності, символи, святині.

Культурні стандарти і естетичні оцінки.

Тема 6. Міжетнічна взаємодія та адаптація до нового культурного середовища

Поняття міжетнічної взаємодії. Основні типи та етапи розвитку міжетнічних відносин. Етноцентризм як механізм між групового сприйняття. Поняття про етностереотипи та стерео типізацію.

Соціальна каузальна атрибуція.

Етнічні конфлікти: чинники виникнення, поняття та форми, види і стадії, способи врегулювання. Адаптація до нового культурного середовища.

Ритуалізовані форми міжособистісної взаємодії. Поняття і сутність соціальних ритуалів. Соціально-психологічні функції ритуалів.

Етнічна символіка костюма.

Етнічні традиції та діловий етикет в різних країнах.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 2. Етнічна ідентичність та менталітет

1. Методологічні принципи та методи етнопсихології.

2. Поняття «етнічна особистість», «базова особистість», «модальна особистість», «етнічна особистість». Етнізація. Етапи етнізації.

3. Психологічні механізми засвоєння соціально-культурної поведінки: наслідування, ідентифікація.

4. Розвиток і трансформація етнічної ідентичності. Менталітет як світосприймання і ставлення до світу. Прояв менталітету в звичаях, традиціях.
5. Соціалізація, інкультурація, культурна трансмісія. Етнографія дитинства.

Тема 3. Основні статичні характеристики та психічний склад етносу

1. Проблема формування етнокультурної спільності.
2. Психологічна характеристика етносу. Умови походження та модифікації етносу.
3. Етнічні стереотипи. Поняття та етапи становлення етнічної ідентичності.
4. Психічний склад етносу та його структурні компоненти
5. К. Юнг про архетипи колективного підсвідомого як основи психічного складу етносу.

Тема 4. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації

1. Поняття про національну ідентифікацію.
2. Національна ідея та імідж.
3. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації.
4. Психологічна суть і зміст національного характеру. Діалектика національного та загальнолюдського в національному характері.
5. Фактори розвитку національного характеру.
6. Д. Чижевський про риси українського національного характеру.
7. Національна свідомість та її головні ознаки.
8. Етнічна свідомість та самосвідомість. Етнічні стереотипи.
9. Етноцентризм, етнопсихози, їх ознаки, причини виникнення. Націоналізм, шовінізм.

Тема 5. Світова культура як втілення національної психології народів

1. Культура як основний чинник диференціації народів.
2. Суть культури, її етнічні характеристики, типологія і психологія.
3. Вплив історичного розвитку, геополітичних факторів, релігії, економічного розвитку на культурні традиції етносу.
4. Національні ідеї. Цінності, символи, святині.
5. Культурні стандарти і естетичні оцінки.

Тема 6. Міжетнічна взаємодія та адаптація до нового культурного середовища

1. Поняття міжетнічної взаємодії, основні типи та етапи розвитку.
2. Етноцентризм як механізм між групового сприйняття.
3. Соціальна каузальна атрибуція.
4. Етнічні конфлікти.
5. Адаптація до нового культурного середовища.
6. Ритуалізовані форми міжособистісної взаємодії.
7. Етнічні традиції та діловий етикет в різних країнах.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Етнопсихологія як наука. Основні напрями етнопсихологічних досліджень

1. Наведіть п'ять аргументів щодо того, що соціологу в практичній діяльності необхідні знання з етнопсихології.
2. Складіть кросворд, включаючи в нього як можна більше слів та термінів з теми.
3. Визначте місце етнопсихології в структурі психологічної науки.
4. На прикладі українців як етнічної групи, опишіть функції етносу та функції національної психіки.

Тема 2. Етнічна ідентичність та менталітет

1. Назвіть відмінності між поняттями «характер особистості» та «національний характер».
2. Опишіть декілька етичних норм та звичаїв українського народу та обґрунтуйте необхідність у їх виникненні та збереженні.
3. Знайдіть в літературі психологічний опис образу українця та представників інших національностей.
4. Поясніть вибір методів, які на Вашу думку, найбільш доцільні для вивчення національного характеру.
5. Розмежуйте поняття «національна свідомість» і «національна самосвідомість», «націоналізм».
6. Розкрийте ознаки менталітету українського народу.

Тема 3. Основні статичні характеристики та психічний склад етносу

1. Наведіть приклади поєднання національного виховання та вивчення української мови.
2. Проілюструйте етнічні відмінності мовленнєвого спілкування представників різних етносів.
3. Назвіть основні ознаки ідентифікації представника певного етносу.

Тема 4. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації

1. Назвіть психологічні умови, що впливають на формування національного характеру.
2. Наведіть приклади національної ідеї та національної ментальності.
3. Розробіть рекомендації щодо поводження з представниками інших національностей. Наведіть приклади з власного досвіду.
4. Розкрийте 2-3 причини та ознаки появи етноцентризму та етнопсихозу, шовінізму.

Тема 5. Світова культура як втілення національної психології народів

1. Проілюструйте на 2-3 прикладах культуру певного народу, що дозволяє його виділити серед інших народів.

2. Опишіть вимоги, що висуваються до представника культури, які дозволяють його вважати «нормальним членом» цієї культури.

3. Назвіть культурні відмінності, що виникають внаслідок психологічної відмінності ментальності етносів.

Тема 6. Міжетнічна взаємодія та адаптація до нового культурного середовища

1. Розробіть стратегію вирішення одного з самостійно обраних типів етнічних конфліктів.

2. Схематично окресліть чинники і типологію міжетнічних конфліктів.

3. Проаналізуйте сучасний етнічний конфлікт як внутрішньодержавний, так і міждержавний.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання екзамену та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **11-13 балів** («відмінно»), при відповіді на питання студент виявив глибокі, міцні, узагальнені, системні знання навчального матеріалу; здатний аргументовано використовувати їх у нестандартних ситуаціях; уміє самостійно знаходити джерело додаткової інформації та аналізувати й використовувати її, виявляє власне ставлення до неї; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію до них. Вільно висловлює власні судження і переконливо їх аргументує; презентує власну інтерпретацію навчального матеріалу; уміє запропонувати проблемне або суперечливе питання для розгляду іншими студентами; відповідь студента повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **8-10 балів** («добре»), якщо студент виявляє знання і розуміння навчального матеріалу; правильно, логічно відтворює його; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати і систематизувати інформацію, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами й фактами, використовуючи загальновідомі докази у власній аргументації; відповідь студента повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями, їй бракує власних суджень. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **3-7 балів** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання; студент може в цілому самостійно відтворювати (на репродуктивному рівні) значну частину навчального матеріалу; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та пояснити їх на

прикладях; відповідь студента правильна, але неповна, недостатньо аргументована, їй бракує самостійності при оцінюванні висловлюваних суджень. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1-2 бали** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується психологічною термінологією. Самостійна робота не виконана, або виконана неправильно.

Поточний контроль набутих теоретичних знань здійснюється під час практичних занять у формі усного та письмового індивідуального та фронтального опитування. Тестовий контроль проводиться під час останнього практичного заняття протягом 1 академічної години.

Форма підсумкового контролю – екзамен.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим психологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до заліку.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедайннів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOn49g08VcMd_XsZHGYNp_m5LPs/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні

індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Розподіл балів

T1	T2	T3	T4	T5	T6	K	З	
2	13	13	13	13	13	8	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	5	11	до 55
Самостійна робота	6	2	до 12
Підсумкова контрольна робота	1	8	до 8
Усього			до 75
Залік	1	25	до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90-100	A	зарахованго
83-89	B	
75-82	C	
68-74	D	
60-67	E	
35-59	FX	не зараховано
0-34	F	

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття етносу.
2. Сучасне розуміння предмету етнічної психології.
3. Етнічне відродження другої половини ХХ ст.
4. Завдання, функції та методи дослідження етнопсихології.
5. Зв'язок етнопсихології з іншими науками.
6. Зародження етнопсихології в історії та філософії.

7. Етнопсихологічний аспект у філософських дослідженнях епохи Просвітництва.

8. Етнопсихологічні ідеї в німецькій філософії.
 9. Психологія народів та історична психологія.
 10. Дослідження закономірностей соціальних явищ.
 11. Дослідження первісних культур.
 12. Мовознавчі дослідження етнічної самобутності.
 13. Становлення етнопсихологічних знань в Україні.
 14. Сучасний стан розвитку етнопсихології.
 15. Культура як психологічне поняття.
 16. Чинники розвитку культури. Функції культури.
 17. Взаємозв'язок між культурою та етносом.
 18. Методи вивчення культури та етнопсихології.
 19. Поняття та етапи становлення етнічної ідентичності.
 20. Вплив соціального контексту на формування етнічної ідентичності.
 21. Стратегії підтримання етнічної ідентичності.
 22. Проблема зміни етнічної ідентичності.
 23. Модель двох вимірів етнічної ідентичності.
 24. Психічний склад етносу. Архетипи.
 25. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації.
 26. Поняття національного характеру.
 27. Поняття «етнічної свідомості» й «етнічної самосвідомості» та співвідношення між ними.
 28. Етнічна самосвідомість як структурний компонент самосвідомості особистості.
 29. Соціалізація, інкультурація, культурна трансмісія.
 30. Національна специфіка мовленнєвого спілкування як об'єкт наукового дослідження.
 31. Класифікація національно-культурних чинників спілкування.
 32. Етнічні відмінності у мовленнєвому спілкуванні.
 33. Лінгвоцид та шляхи його здійснення.
 34. Історія українського правопису.
 35. Поняття про етнопсихолінгвістику, психолінгвістику, етнопсихолінгвістику.
 36. Методологічні засади психолінгвістики.
 37. Європейська хартія розвитку мов національних меншин та регіональних мов.
 38. Поняття міжетнічної взаємодії.
 39. Основні типи та етапи розвитку міжетнічних відносин.
 40. Етноцентризм як механізм міжгрупового сприймання.
 41. Поняття про етностереотипи і стереотипізацію.
- Властивості етностереотипів.
42. Соціальна каузальна атрибуція.
 43. Поняття і форми етнічних конфліктів.
 44. Теорії виникнення етнічних конфліктів.

45. Види і стадії етнічних конфліктів.
46. Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.
47. Значення міжкультурної адаптації.
48. Культурний шок і етапи міжкультурної адаптації.
49. Чинники адаптації до нового культурного середовища.
50. Наслідки міжкультурної взаємодії для індивіда та груп.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до практичних занять; завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Баронин А.С. Этническая психология. Киев: Тандем, 2000. 264 с.
2. Пірен М.І. Основи етнопсихології. Київ: Друкарня МВС України, 1998. 436 с.
3. Савицька О.В. Етнопсихологія: курс лекцій. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський держ. пед. ун-т, інформ.-видавн. відділ, 2002. 44 с.
4. Савицька О.В., Співак Л.М. Етнопсихологія: навч. посіб. Київ: Каравела, 2011. 264 с.

Додаткова:

1. Гнатенко П.Й., Кострюкова Л.О. Национальная психология: анализ проблем и противоречий. Киев, 1990.
2. Гнатенко П.И. Национальный характер: монография. Днепропетровск, 1992.
3. Гнатенко П.И. Национальная психология : монография. Днепропетровск, 2000.
4. Гнатенко П.І. Український національний характер. Київ, 1994.
5. Гнатенко П.И., Павленко В.Н. Этнические установки и этнические стереотипы. Днепропетровск, 1995.
6. Гримич М. Два виміри національного характеру. *Наука і суспільство*. 1991. №8. С. 27–31.
7. Етнічна психологія: навч.-метод, посіб. / за ред. В. Д. Хруща. Івано-Франківськ, 1994.
8. Павленко В.Н., Таглин С.А. Введение в этническую психологию: учеб. пособ. Харьков, 1992.
9. Павленко В.Н., Таглин С.А. Факторы этнопсихогенеза : учеб. пособ. Харьков, 1993.
10. Павленко В.М., Таглин С.О. Етнопсихологія: навч. посіб. Київ, 1999.
11. Пірен М. Етнополітичні процеси в сучасній Україні. Київ, 1999.
12. Рибчин І. Геопсихічні реакції і вдача українця. Мюнхен, 1966.

13. Солдатенко В.Ф., Крижатвський В.П., Левенець Ю.А. Українська ідея: Істор. нарис. Київ: Наук, думка, 1995.
14. Субтельний О. Україна. Історія. 2-ге вид. Київ: Либідь, 1992.
15. Сухарев В., Сухарев М. Психология народов и наций. Днепропетровск: Сталкер, 1997.
16. Третяк О.С., Любич О.А., Олійник О.І., Співак С.В., Чебоненко С.О. Історія української культури : навч.-метод. посіб. Чернігів: Десна Поліграф, 2017. 450 с.
17. Шкляр Л. Е. Этнос. Культура. Личность. Київ: Наук, думка, 1992.
18. Шульга Н.А. Этническая самоидентификация личности. Киев, Ин-т социологии НАН України, 1996.
19. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен: Вид-во УВУ, 1993. С. 217.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Виховання. URL: <http://osvita.ua/school/psychology/>
2. Самовиховання та саморозвиток. URL: <http://www.meta-ukraine.com>
3. Методологія. URL: <http://management.com.ua>
4. Бібліотека Гумер. URL: www.gumer.info
5. Корпоративна система Галактика. URL: <http://ua-referat.com>
6. Найкращі он-лайн курси України та світу. URL: <https://prometheus.org.ua/>
7. Шарипов Р. Г. Понятие менталитета этнокультурных общностей. URL: www.bashedu.ru/konkurs/bagautdin/bgu/sharipov2.htm.
8. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія: навч. посіб. URL: <http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/n135.pdf>